

היום נלמד בעזרת ה':

זבחים דף פה

(בעמ' הקודם)

אסור לשחוט קדשים מחוץ למקדש, שנאמר "איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה. ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן ליהוה לפני משכן יהוה דם יחשב לאיש ההוא דם שפך ונכרת האיש ההוא מקרב עמו". וכן אסור להקריב קדשים מחוץ למקדש, שנאמר "השמר לך פן תעלה עלתיך בכל מקום אשר תראה", ונאמר "איש איש מבית ישראל ומן הגר אשר יגור בתוכם אשר יעלה עלה או זבח. ואל פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אתו ליהוה ונכרת האיש ההוא מעמיו".

א"ר יוחנן: השוחט בהמת קדשים כלילה בתוך המקדש, והעלה אותה להקריבה מחוץ למקדש, חייב (= במזיד חייב כרת ובשוגג חייב חטאת). ואפילו רבי יהודה הסובר שבהמה שנשחטה כלילה פסולה לגמרי ואם עלתה על המזבח תרד לפי שאין המזבח מקדש אותה, מודה כאן שחייב.

וטעם הדבר לפי שלא תהא פחותה משוחט בחוץ ומעלה בחוץ: כלומר שהשוחט קדשים בחוץ ומעלה את איבריה בחוץ להקריבם חייב על השחיטה ועל העלייה למרות שהמזבח לא מקדש אותה, וכמו כן כאן השוחט בפנים ומעלה בחוץ חייב למרות שאין המזבח מקדש אותה.

קושיא: מתיב רב חייא בר אבין: למדנו בכרייתא - השוחט עוף קדשים בפנים והעלהו בחוץ, פטור על העלייה, לפי שעוף שחוט לא מתקבל בפנים אלא רק עוף מלוק. אבל אם שחטו בחוץ והעלהו בחוץ חייב על שתיהן, לפי שהשוחט עוף קדשים בחוץ חייב, והכלל הוא שדבר שחייבים על שחיטתו בחוץ חייבים גם על עלייתו בחוץ, וכיון שחייב על שחיטתו חייב גם על עלייתו. ע"כ הברייתא.

נימא לא תהא פחותה משוחט ומעלה בחוץ: ואם כדברי רבי יוחנן, מדוע אם שחטו בפנים והעלהו בחוץ פטור? נאמר שהרי השוחט ומעלה בחוץ חייב למרות

שהעוף לא ראוי להקרבה בפנים, וא"כ כמו כן השוחט בפנים ומעלה בחוץ חייב למרות שעוף שחוט לא מתקבל בפנים! **תיובטא.**

אפשרות לתרץ את רבי יוחנן: איבעית אימא: אין להקשות משחיטת עוף בפנים לשחיטה בלילה, לפי ששחיטת עוף בפנים אינה נחשבת ל'שחיטה' כלל אלא היא פעולת הריגה, שהרי לא שייכת שחיטה בפנים כלל לא בחולין ולא בקדשים, אבל שחיטה בלילה נחשבת ל'שחיטה' בחולין, ולכן בקדשים היא נחשבת ל'שחיטה' פסולה ואם העלה את אבריה בחוץ חייב על שהעלה קדשים בחוץ.

*

אמר עולא: אימורי קדשים קלים שהעלה אותם למזבח לפני זריקת הדם לא ירדו, למרות שלפני זריקת הדם הם עדיין לא שייכים למזבח (שהרי אין בהם מעילה לפני זריקת הדם), והטעם הוא שכיון שהעלה אותם כבר נעשו לחמו של מזבח.

ראיה לדברי עולא:

א"ר זירא: למדנו בברייתא - עולה שנשפך דמה ושיצא דמה החוצה, אם עלתה לא תרד. ע"כ הברייתא. רבי זירא הבין שהברייתא עוסקת גם בקדשים קלים, וא"כ יש לדון קל וחומר - ומה אם נשפך דמה לפני זריקה שכבר אין לו אפשרות לזרוק, שהרי הדם נשפך, בכל זאת אם עלתה למזבח לא תרד, במקום שהדם לא נשפך כל שכן שאם עלה למזבח לפני זריקת הדם לא ירד, שהרי אם רוצה יכול לזרוק את הדם..

דחיית הראיה: **תרגמא אקדשי קדשים:** הברייתא עוסקת בקדשי קדשים שיש בהם קדושת הגוף עוד לפני זריקת הדם, ולכן אם עלו לא ירדו, ואין להוכיח מכך לקדשים קלים שאין בהם קדושת הגוף לפני זריקת הדם, שאולי אם עלו כן ירדו.

קושיא: **הרי פסח דקדשים קלים הוא?!** והרי למדנו בברייתא - הפסח והחטאת ששחטם שלא לשמן, אם עלו לא ירדו. ע"כ הברייתא. הגמ' מבינה כעת שהברייתא עוסקת גם במקרה שנשפך דמם, ונמצא א"כ שפסח שהוא קדשים קלים שנשפך דמו והעלה אותו למזבח לא ירד!

תירוץ: **תרגמא בשלא לשמן:** הברייתא עוסקת רק במקרה ששחט את הפסח (או החטאת) שלא לשמו, שכיון שזרק את דמו הרי כבר הוכררו אימוריו שהם שייכים

למזבח, ולמרות שזו זריקה פסולה (כיון ששחטו שלא לשמו), בכל זאת הועילה הזריקה שאם עלה לא ירד.

ראיה אחרת לדברי עולא:

תנן: למדנו במשנתנו לעיל - כל הבהמות שעלו חיים למזבח ירדו, לפי שהמזבח לא מקדש בהמה חייה. ע"כ המשנה. משמע שבהמות שחוטות שעלו לא ירדו ואפילו קדשים קלים, ובהכרח שמדובר לפני זריקת דמים, שהרי לאחר זריקת דמים פשוט שלא ירדו. וזה כדברי עולא.

דחיית הראיה: לא, הא שחוטין מהן ירדו מהן לא ירדו: כוונת המשנה ששחוטים יש כאלה שירדו דהיינו קדשי קדשים, ויש כאלה שלא ירדו דהיינו קדשים קלים.

קושיא: והא 'כולן' קתני: והרי המשנה אמרה 'כולם שעלו', וא"כ גם הדיוק שדייקנו שמשמע שבהמות שחוטות שעלו לא ירדו, הכוונה לכולם כולל קדשים קלים.

תירוץ: 'כולם' אחיין: נאמר על הבהמות החיות שאם עלו ירדו, לפי שהמזבח לא מקדש בהמות חיות.

קושיא: פשיטא: פשוט שבהמות חיות שעלו ירדו, שהרי הן חוזרות ועולות לאחר שחיטה (שהרי מדובר בבהמות כשרות).

תירוץ: לעולם אחיין, ובדוקין שבעין, ואליבא דר"ע דאמר אם עלו לא ירדו: המשנה דיברה על בהמות חיות שאם עלו ירדו, ומדובר שיש להם מום בדוקין שבעין (= קרום דק המכסה את העין), ובזה המשנה מחדשת לנו שלדעת ר"ע הסובר שבהמה בעלת מום בדוקין שבעין אם עלתה לא תרד, זה רק אם עלתה שחוטה, אבל אם עלתה חייה תרד. ולמרות שהדין בפסולין שכשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו, ואם נוריד את הבהמה שוב לא נוכל להעלותה, בכל זאת בבהמה חייה (עם מום בדוקין שבעין) אם עלתה תרד לפי שאין המזבח מקדש בהמות חיות.

קושיא: במאי אוקימתא בפסולין וכו': איך אתה מעמיד את המשנה בבהמות פסולות, והרי בסיפא של המשנה נאמר שעולה שעלתה חיה לראש המזבח תרד, ואם שחטה בראש המזבח יפשיט וינתח אותה במקומה. ע"כ המשנה. והרי בהמה

פסולה לא נוהג בה דין הפשט וניתוח, שנאמר "וַיִּנְתַּח אֶתָּה לְנִתְחָיָהּ" כשרה ולא פסולה.

תירוץ: סיפא אתאן לכשרה: בסיפא מדובר בבהמות כשרות.

שאלה: ומאי קמשמע לן? והרי זהו דבר פשוט שבהמה כשרה שעלתה חיה לראש המזבח תרד, שהרי לאחר שחיטתה אפשר לחזור ולהעלותה. **תשובה:** **דיש הפשט ונתוח בראש המזבח:** החידוש הוא שאם עבר ושחטה בראש המזבח יכול לעשות שם הפשט וניתוח ולא צריך להורידה.

קושיא: ולמאן דאמר אין הפשט ונתוח בראש המזבח, מאי איכא למימר? לסובר שאסור להפשיט ולנתח בראש המזבח כיון שהוא יכול להורידה ואין זה דרך ארץ לעשות זאת בראש המזבח, איך הוא יתרץ את המשנה?

תירוץ: הכא במאי עסקינן כגון שהיתה לו שעת הכושר ונפסלה וכו': מדובר שכשהיא עלתה חיה היא היתה כשרה, ולאחר ששחטה בראש המזבח זרק את דמה נפסלה, ולכן אומרת המשנה שיפשיט וינתח בראש המזבח, שהרי אם יוריד אותה לא יוכל להעלותה (= פסולים שירדו אסור להעלותם), ואם תשאל שהרי בהמה פסולה אינה שייכת בהפשט וניתוח, התשובה היא שהמשנה כשיטת רבי אלעזר ברבי שמעון הסובר שכיון שנזרק הדם בכשרות והבשר היה ראוי להקטרה שעה אחת (= זמן מה), יפשיט את הבהמה ויתן את עורה לכהנים, ולכן גם משנתנו אמרה שכאשר הבהמה נפסלה בראש המזבח לא תרד וצריכה הפשט וניתוח.

קושיא: ואלא דקתני 'כיצד עושה, מוריד את הקרבים למטה ומדיחין', למה לי? כלומר למדנו בתוספתא - עולה שהעלו אותה חיה למזבח ושחטה, יפשיט וינתח אותה שם, וממשיכה התוספתא - כיצד הוא עושה? מוריד את הקרביים למטה מן המזבח, ומדיח אותם שם מהלכלוך שבתוכם'. ע"כ התוספתא. ואם מדובר בבהמה פסולה, הרי לאחר שיריד אותה אסור לו להעלותה על המזבח.

תירוץ: היכי נעביד נקרבינהו בפרתייהו: איך נעשה? וכי נקריב אותה עם הלכלוך שבתוכה?! והרי נאמר "הַקְרִיבֶהּ נָא לְפִתְחֵךָ הִירְצֶהּ אוּ הִישָׂא פְּנֶיךָ", כלומר אם תביא בהמה גרועה ובעלת מום כמתנה למושל או לשר, וכי הוא ירצה אותך או ישא פניך? ולכן אין להקריב לקב"ה בהמה עם הלכלוך שבקרביים.

אנן הכי קאמרינן: אומרת הגמ' שכוונת הקושיא היתה שמדוע צריך בכלל להדיח את הקרביים, והרי לאחר שמוריד אותם כבר לא יכול להעלותם ולהקריבם, וממילא כבר אין צורך להדיחם.

תירוץ: דאי מיתרמי כהן אחרינא ולא ידע נסקינהו: צריך להדיחם שמא יזדמן כהן אחר שלא יודע שהם נפסלו, והוא יעלה אותם למזבח.

קושיא: ואנן ניקו נעביד להו לכהנים מילתא דאתו בה לידי תקלה: וכי אנחנו נעשה דבר שיגרום לכהנים לבוא לידי תקלה?! שהרי אם נדיח אותם יטעו הכהנים לחשוב שהם קרביים כשרות.

תירוץ: אפ"ה עדיפא שלא יהו קדשי שמים מוטלים כנבילה: למרות זאת עדיף להדיח את הקרביים כדי שלא יהיו קדשי שמיים מוטלים כמו נבילה עם הלכלוך שבתוכם, שיש בזה בזיון לקדשים.

*

אמר רבי חייא בר אבא - בעי רבי יוחנן: הוא הסתפק כמה שאמר עולא למעלה. אימורי קדשים קלים שהעלן לפני זריקת דמן ירדו מהמזבח או לא?

אמר לו רבי אמי - ותיבעי לך מעילה: מדוע אתה לא מסתפק לגבי דין מעילה? דהיינו אימורי קדשים קלים אין בהם מעילה עד שיזרקו את דמם, שאז הם הובררו שהם קודשי ה'. אם כן כמו שאנו מסתפקים באימורים שעלו לפני זריקת הדם לגבי הורדתם מהמזבח, יש להסתפק לגבי מעילה. כי אם לא מורידים אותם מהמזבח זאת אומרת שמהזבח מברר אותם להיות קודשי ה', ואם כן צריכה להיות בהם מעילה, למרות שעדיין לא זרקו את דמם!

אמר ליה: אין לי ספק לגבי מעילה, שזריקת הדם קובעת את דין המעילה ואל העלאה למזבח. אבל אני מסתפק לגבי הורדה מהמזבח.

ופשיט לא ירדו ואין בהן מעילה: רבי יוחנן פשט את הספק שלא ירדו מהמזבח, כי הם נעשו לחמו של מזבח. אבל אין בהם מעילה כי עדיין לא נזרק דמם.

רב נחמן בר יצחק מתני הכי: גרס אחרת בדברי רבי חייא בר אבא הנ"ל. הספק של רבי יוחנן היה על מעילה ולא על הורדה מהמזבח. רבי אמי שאל אותו למה

אתה לא מסתפק גם על הורדה מהמזבח? והוא ענה לו שלגבי הורדה אין לו ספק. שלא מורידים מהמזבח כי הם נעשו לחמו של מזבח, וכל הספק שלו לגבי מעילה. ורבי יוחנן פשט את הספק כנ"ל.

*

למדנו במשנה - ואלו לא היה פסולן [וכו']: אלו הם הקרבנות שלא היה פסולן בקודש? הרובע והנרבע ... ובעל מום. רבי עקיבא מכשיר בבעל מום שאם עלה לא ירד.

אמר רבי יוחנן: לא הכשיר רבי עקיבא אלא במום של 'דוקין שבעין' (= קרום דק המכסה את העין), הואיל ומום כזה כשר בעופות. (והטעם, כי בעיקרון אין פסול מום בעופות, חוץ ממום של מחוסר איבר או מום מגונה משום "הקריבה נא לפחתך" שהוא לא ראוי להקרבה למישהו חשוב). ומכיון שאין מום כזה בעוף, אם כבר עלתה למזבח בהמה שיש לה מום כזה לא מורידים אותה.

וכל זה בתנאי ש'קדם הקדישה את מומה'. דהיינו כשהקדישו אותה היא היתה ללא מום, ולאחר מכן נהיה לה המום בדוקין שבעין. אבל אם המום קדם להקדש, לא חל ההקדש כלל.

ומודה רבי עקיבא: ולכן גם מודה רבי עקיבא שאם הביא קרבן עולה מנקבה והעלו אותה למזבח, מורידים אותה. כי קרבן עולה בא רק מזכר, ואם כן זה נחשב כמו 'קדם מומה להקדישה', שהרי אין לך 'מום' גדול מזה.

*

בעי רבי ירמיה: למדנו במשנה שקרבן רובע או נרבע פסול. בעוף לא שייך רובע (כי אין לו איבר זכרות חיצוני). רבי ירמיה מסתפק האם יש פסול 'נרבע' בקרבן עוף?

הספק הוא כך. את הפסול בקרבן בהמה לומדים מ"מן הבהמה" להוציא את הרובע והנרבע. ואם כן האם דוקא פסול שישנו ברובע ישנו גם בנרבע, אבל בעוף שאין בו פסול של רובע גם לא יהיה בו פסול של נרבע. או שסוף כל סוף נעשתה בקרבן הזה עבירה של רביעה והוא פסול.

אמר רבה ת"ש: ראייה ממשנתנו. ר"ע מכשיר קרבן בהמה בעל מום בדוקין שבעין בגלל שמום כזה כשר בקרבן עוף. ואם נרבע כשר בעוף, מדוע לא הכשיר רבי עקיבא גם קרבן בהמה נרבע? אלא מוכח שהוא פסול בעוף.

אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא: ראייה מכרייתא. נבלת עוף טהור מטמאת את האדם ואת הבגדים שלו כשהוא אוכל אותה. המליקה של קרבן העוף מטהרת אותו מטומאה. אבל אם מלק קרבן עוף פסול, המליקה לא מטהרת אותו. הכרייתא מונה את הפסול של 'נרבע' ברשימת הפסולים. מוכח שעוף נרבע פסול לקרבן.

*

למדנו במשנה - רבי חנינא סגן הכהנים כו': אומר שאביו היה דוחה את הקרבן בעל מום מהמזבח ומוריד אותו.

מאי קמ"ל? מה בא רבי חנינא סגן הכהנים לחדש לנו? הרי ת"ק כבר אמר שבעל מום ירד מהמזבח.

איבעית אימא וכו': תשובה אחת - שכך נהגו למעשה. תשובה שניה - שמורידים אותו 'כלאחר יד' מהמזבח, ולא בדרך בזיון.

*

למדנו במשנה - כשם שאם עלה כו': כשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו. דהיינו אם הקרבנות הפסולים עלו וירדו מהמזבח לא מעלים אותם בחזרה למזבח.

אמר עולא: כל זה דוקא כשלא תפסה בהן האש של המזבח, אבל אם היא תפסה בהם לא ירדו כי כבר נעשו לחמו של מזבח.

רב מרי מתני ארישא וכו': רבי מרי למד את הדין של 'משלה בהן האור' על משנתנו כנ"ל. אבל רב חנינא מסורא למד אותו על המשנה הבאה.

שם כתוב שהעצמות והגידין והקרנים והטלפים, בזמן שמחוכרים לבשר יעלו למזבח אבל אם פרשו מהבשר לא יעלו למזבח, ואם הם עלו ירדו. ועל כך אמר

עולא שכל זה דוקא כשלא משלה בהן האור, אבל אם משלה בהן האור אפילו אם ירדו יעלו בחזרה.

מאן דמתני אסיפא: מי שלומד את דברי עולא על הסיפא, כל שכן שהוא לומד אותם גם על הרישא. כי עצמות וקרניים אינם 'בני הקטרה' למזבח ובכל אופן אם משלה בהם האור יעלו. כל שכן דם ואימורים פסולים שהם 'בני הקטרה', שאם משלה בהם האור יעלו.

אבל מי שלומד את דברי עולא על הרישא הוא לא לומד אותם על הסיפא, כי עצמות וקרניים אינם בני הקטרה.

משנה: ואלו אם עלו ירדו: הדברים להלן, גם אם עלו למזבח ירדו ממנו, כי הם לא שייכים כלל למזבח.

בשר קדשי קדשים ובשר קדשים קלים: כי הם נאכלים (קודשי קודשים לכהנים, וקודשים קלים גם לבעלים). וכן מותר קרבן מנחת העומר לאחר הקמיצה, ושתי הלחם, ולחם הפנים, ושיירי מנחות לאחר הקמיצה. נאכלים לכהנים.

והקטורת: אינה שייכת כלל למזבח החיצון.

דין נוסף:

הצמר שבראשי כבשים וכו': כל הדברים הללו, בזמן שהם מחוברים לבשר יעלו למזבח, אבל אם פרשו מהבשר לא יעלו למזבח, וגם אם הם עלו ירדו (כפי שיתבאר בגמרא).